نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
سال سوم، شماره چهارم، زمستان ۹۸، صفحات ۳۶۱ تا ۳۶۳

خلاصه سیاستی فرهنگستان علوم پزشکی
پیشنهادهایی برای اجرایی کردن «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ابلاغی مقام معظم رهبری» در حوزه سلامت*

چکیده

در اولین سالگرد صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی، نخستین گزارش تحلیلی با رویکرد اجرایی کردن مفاد مرتبط با سلامت در بیانیه را ارائه کرد. در این خلاصه سیاستی، پنج اولویت اجرایی برای تحول در نظام سلامت در شش موضوع اولویت‌دار منتخب ارائه می‌شود. موضوع‌های ارائه شده عبارتند از: ۱- تحول و اعتلا در علم، پژوهش و فناوری سلامت، ۲- اخلاق و معنویت در سلامت و نقش آن در ارتقای معنویات، اخلاقیات و فرهنگ عمومی جامعه، ۳- تحولات مدیریت با رویکرد مدیریت جهادی در سلامت، ۴- تحولات ضروری اقتصاد سلامت با رویکرد اقتصاد مقاومتی، ۵- عدالت در سلامت و وجوب مبارزه همه جانبه با مظاهر و مصادیق فساد در حوزه سلامت، ۶- سبک زندگی سلامت محور

کلیدواژه‌ها: ارتقای سلامت، اولویت‌های بهداشتی، سیاست بهداشت

مقدمه

بیانیه «گام دوم انقلاب» تجدید مطلع و منشوری است خطاب به ملت ایران، به‌ویژه جوانان، برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی» که «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد[۱].

در اولین سالگرد صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که در این خلاصه سیاستی "بیانیه" نامیده می‌شود، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی، نخستین گزارش تحلیلی با رویکرد اجرایی کردن مفاد مرتبط با سلامت در بیانیه را به شرح زیر ارائه می‌کند. در این خلاصه سیاستی، پنج اولویت اجرایی برای تحول در نظام سلامت بر اساس بیانیه، تشخیص داده شد،که کلیات موارد اشاره و جزئیات تخصصی هر مورد در آینده پی‌گیری خواهد شد. این خلاصه سیاستی از جمع‌بندی بخشی از دیدگاه‌های اعضای محترم «شورای علمی» و «مجمع عمومی فرهنگستان»، در معاونت علمی تنظیم شده است. اداره بهینه و ارتقای مستمر نظام سلامت، از ارکان ضروری و سرنوشت‌ساز جامعه و از مصادیق کلانی است که عموم توصیه‌های بیانیه در آن مصداق دارد. از الزامات تحقق آرمان‌های بیانیه، خاصه «مرجعیت علمی» و «تمدن‌سازی نوین اسلامی»، تحقق این امور در کلان موضوع سلامت است. نتایج این خلاصه سیاستی در شش موضوع اولویت‌دار منتخب ارائه می‌شود. در هر موضوع، برداشت اجمالی مفهومی، راهبردها و راهکارهای کلان اجرایی و مبانی ارزشی و قانونی بطور اجمال ارائه شده است. هر موضوع نیاز به تبیین، شناسایی و پیشنهاد اقدامات اجرایی، ارائه شاخص‌های رصد کلان، و پیشنهاد تقسیم کار ملی برای عینیت بخشیدن به اهداف و آرمان‌ها و اقدامات خواهد داشت که در تلاش‌های بعدی باید مورد اهتمام قرار گیرد.

تحول و اعتلا در علم، پژوهش و فناوری سلامت

آشکارترین وسیله عزت ملی و قدرت و توانمندی و نیزتحقق خودکفایی و خود اتکایی در همه زمینه‌های سلامت، به‌ویژه در امور پیشگیری ابتدایی[۲] و اولیه[۳]، ارتقای سلامت[۴]،جهاد علمی و تحول راهبردی در پژوهش های علوم پزشکی با رویکرد نظام نوآوری است. برنامه‌ریزی برای دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم و فنون و نیز ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، مرهون اهتمام به اجرای کامل و دقیق مفاد بندهای سیاست‌های کلی سلامت، بندهای مرتبط از سیاست‌های

* این سند محصول مذاکرات علمی انجام شده در فرهنگستان علوم پزشکی است که در هیئت رییسه جمع‌بندی و توسط معاونت علمی تنظیم شده است.

۱. برگرفته از بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

2. Primordial prevention
3. Primary prevention
4. Health promotion

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

کلی علم و فناوری، نقشه جامع علمی کشور، نقشه جامع علمی سلامت، سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها و سایر اسناد راهبردی حوزه علم و فناوری و پژوهش است. قانون‌گرایی، اجرای کامل اهداف و قوانین اصلی حاکم بر نظام ادغام یافته آموزش و پژوهش در مراقبت‌ها و خدمات سلامت، و نیز تکمیل، تعمیق و بهره‌برداری مطلوب این نعمت کم نظیر، شناخت و هدایت استعدادها، توجه به ظرفیت‌های بزرگ مناطق مختلف کشور، ترویج الگوهای موفق، از راهبردها و راهکارهای نافذ تحقق این اولویت کلان است.

اخلاق و معنویت در سلامت و نقش آن در ارتقای معنویات، اخلاقیات و فرهنگ عمومی جامعه

تلاش مستمر و افزاینده برای برجسته کردن ارزش‌های معنوی اسلامی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه ، از ارکان تعالی معنویت در حوزه سلامت است و در تمام شئون از سیاست‌گذاری تا اجرا باید تسری داشته باشد. تحول در محیط‌های علمی و دانشگاهی متناسب با اصول و ارزش‌های اسلامی، اخلاق پزشکی و آداب حرفه‌ای، نظیر «قانون انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع مقدس» و رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتمادبه‌نفس و دیگر خلقیات نیکو، ترجمان اخلاق در سلامت است. پایبندی به اصول و ارزش‌های انسانی و اسلامی و تلاش برای نهادینه‌سازی آن‌ها در جامعه و آگاه‌سازی مردم از حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی سلامت خود و استفاده از ظرفیت محیط‌های ارائه مراقبت‌های سلامت برای رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه، و سایر موارد مطرح در سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها و سایر اسناد فرادست نظام‌های آموزش و سلامت، معرفی آموزه‌های نظری و الگوهای عملی اخلاق و معنویت در دوران تمدنی گذشته و خاصه معاصر، برای اعتلای معنوی و اخلاقی راهگشا است. اهتمام هرچه بیشتر به معرفی و شناساندن الگوها و اسوه‌های معاصر، خاصه صحنه‌گردانان و ارزش‌آفرینان جامعه سلامت در دفاع مقدس، والاترین راهبرد تأثیرگذار اخلاقی و معنوی سلامت به شمار می‌رود.

تحولات مدیریت با رویکرد مدیریت جهادی در سلامت

نظام‌های انتخاب، تعلیم و تربیت و ارزشیابی مدیران حوزه سلامت باید متناسب با اصول و ارزش‌های اسلامی، اخلاق پزشکی اسلامی و آداب حرفه‌ای متحول شود. مدیریت جهادی موجبات اعتلا و پیشرفت همه‌جانبه در حوزه سلامت را فراهم خواهد ساخت. مدیریت‌های جهادی الهام‌گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام بزرگوار به همه ما آموخت، کلمه رمز عزت و پیشرفت همه‌جانبه و نیل به قله‌های علم، معرفت و مرجعیت در علم و فناوری سلامت خواهد بود. از مؤلفه‌های مدیران جهادی «ایمان راسخ به خداوند تبارک و تعالی و انجام وظیفه برای جلب رضایت حق تعالی و اعتماد به مدد الهی»، «خودباوری، اعتمادبه‌نفس»، «روحیه تلاش مضاعف و خستگی‌ناپذیر و بدون چشم داشت مادی و تقدم پاداش معنوی بر حقوق مادی»، «تدوین و رعایت ارزش‌های دینی مرتبط با کار و مسئولیت»، «اهتمام به علم و مهارت آموزی و کارآمدی»، «داشتن انگیزه والای خدمت به مصالح کشور»، «انقلابی بودن، عدالت محوری، پاسخگو بودن، شفافیت، پرکاری و جهادی عمل کردن» و «رعایت ارزش‌ها و معیارهای جهادی در انتخاب مدیران زیرمجموعه و همکاران» و بسیاری صفات و فضایل دیگر.

تحولات ضروری اقتصاد سلامت با رویکرد اقتصاد مقاومتی

اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوّت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه‌ی ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر، اثر می‌گذارد. اقتصاد در حوزه حیاتی سلامت باید قوی، مولد، درون‌زا و دارای همه مؤلفه‌های اصیل اقتصاد مقاومتی باشد. در نظام اقتصادی سلامت، توجه خاص به اولویت پیشگیری و بهداشت و موضوع مهم مدیریت از اهمیت مضاعف برخوردار است و مدیریت صحیح در به‌کارگیری منابع در رویکرد «نظام سلامت مقاومتی»، تضمین‌کننده غلبه بر کاستی‌ها و تحریم‌ها و حوادث غیرمترقبه و تأمین‌کننده نیازهای سلامت مردم در همه شرایط خواهد بود. به‌طور خاص اجرای بندهای ۶، ۷ و ۸ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و بندهای مرتبط از سیاست‌های کلی سلامت، از راهبردهای تحقق آرمان‌های اقتصادی سلامت در بیانیه می‌باشد.

عدالت در سلامت و وجوب مبارزه همه‌جانبه با مظاهر و مصادیق فساد در حوزه سلامت

عدالت در صدر هدف‌های اولیه همه بعثت‌های الهی است و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است. ضرورت عدالت محوری در حوزه حیاتی سلامت جامعه مضاعف است. مانند سایر حوزه‌های اقتصادی عدالت و مبارزه با فساد،لازم و ملزوم یکدیگرند. رفع محرومیت‌ها و حذف شکاف‌های عمیق طبقاتی در برخورداری مردم از مراقبت‌ها و خدمات سلامت در اولویت اول و بلادرنگ عدالت در سلامت است. غفلت از قشرهای نیازمند حمایت، تبعیض در توزیع منابع عمومی سلامت، تعارض منافع، ویژه‌خواری و مدارا با اخلال‌گران اقتصاد سلامت به شدت ممنوع است.

سبک زندگی سلامت محور

هدف از سبک زندگی، تحقق زندگی اسلامی به معنای واقعی، و تشکیل یک جامعه اسلامی است که در آن جامعه هم علم، و هم عدل و

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

اخلاق و عزت و پیشرفت وجود دارد، و به عبارتی عزت دنیا و آخرت در زندگی اسلامی تحقق یافته است. جامعه ما هنوز به این هدف‌ها نرسیده و در نیمه راه این هدف‌ها قرار دارد. در بُعد سلامت، «شناسایی و ترویج فرهنگ سبک زندگی سلامت‌محور»، در عرصه‌های سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی اسلامی که منعطف به حوزه بهداشت و پیشگیری است، در اولویت اقدامات اجرایی بیانیه محسوب می شود، و اهتمام شایسته نسبت به آن از ضرورت‌های مبرم حوزه سلامت است. این مهم با راهبرد همکاری‌های درون‌بخشی و بین‌بخشی میسر خواهد بود.

توصیه می شود شاخص‌های کلان مناسب برای رصد عملکرد نظام سلامت در راستای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در حوزه‌های زیر و سایر زمینه‌های مرتبط تدوین شود: "سبک زندگی سلامت‌محور - سلامت در تمدن نوین اسلامی - مدیریت جهادی در سلامت - عدالت در سلامت - اقتصاد مقاومتی سلامت - تعاملات بین‌المللی نظام سلامت - اخلاق و معنویت - مرجعیت علمی در سلامت ...".

Implementing “The Second Phase” Policy of the Islamic Revolution: Suggestions of the Supreme Leader on Healthcare*

Abstract

On the first anniversary of the issuance of the “Second Phase” statement of the Islamic Revolution, the Academy of Medical Sciences presented the first analytical report with the approach for implementing the related issues in healthcare. In this policy summary, five executive priorities for transformation of the healthcare system are presented in six selected priority topics namely: 1- Transformation and improvement in health sciences, research and technology, 2- Ethics and spirituality in health and its role in promoting spirituality, ethics and culture of the society 3- Transformation and development of Jihadi management in health 4- Required developments in resilient health economics, 5- Health equity and the necessity for a comprehensive undertaking against manifestations and corruption in healthcare and 6- A Health-oriented lifestyle.

Keywords: Health Policy, Health Priorities, Health Promotion

* The backbone of this document is scientific discussion in Academy of Medical Sciences. The conclusion is made by the Board of Directors and the Vice President of academy sets it.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]